

## Osebnosti včerajšnjega časa

V letošnjem enajstem *Izvestju* se sodelavci Raziskovalne postaje ZRC SAZU Nova Gorica spominjamo nekaterih v širšem prostoru morda manj poznanih osebnosti, ki pa so s svojimi odločitvami in dejanji zaslužni za razvoj in napredek lokalnega okolja na zahodni slovenski narodnostni meji. Povedna je vztrajnost krminskega plemiča **Francesca Marie Neuhausa** (17. stoletje), ki se je z roba družbe povzpел med ugledne goriške plemiče. Za razvoj cestnega omrežja, posebej za eno najpomembnejših povezav Gorice s Trnovskim gozdom, je v 19. stoletju zaslužen gozdar **Jožef Koller** (1798–1870). Učitelj **Miha Zega** (1852–1919) je pomembno vplival na razvoj Kanala in njegove okolice v zadnji četrtini 19. in začetku 20. stoletja. Prav tako je v istem obdobju vasi Zgornje Vipavske doline zaznamoval napredni vaški učitelj **Anton Pegan** (1850–1916). Med številnimi osebnostmi, ki so v omenjenem času bogatile goriško kulturno življenje, je tokrat izpostavljen lik solkanske literatke **Pavline Pajk** (1854–1901). V Brdih je 20. stoletje zagotovo zaznamoval človek z vizijo – **Bruno Podveršič** (1926–2013). Obsoški prostor pa je po zaslugi dveh zanimivih zbiralcev, **Ivana Šavlija** (1932–2014) in **Pavla Levpuščka** (1927–2014), bogatejši za dve pomembni zbirki (vključeni v projekt ZBORZBIRK), ki pričata o življenju preteklega časa. Z naslovnico pa se spominjamo velikega alpinstata, humanista in raziskovalca zahodnega slovenskega prostora, posebej Julijskih Alp, **Juliusa Kugyja** (1858–1944). »*Velikemu spodbujevalcu prijateljstva med narodi, živečimi na območju današnje Slovenije, Italije in Avstrije*«, so ob cesti na Vršič leta 1953 postavili veličasten spomenik: bronasto postavo planinca, ki očaran nad lepotami vrhov zre vanje.

V leto 2015 vam voščimo s kolednico fantov z Žage v Posočju, ki jo je po pripovedovanju Matije Šimaca (r. 1849) iz Prosnida (Karnajska dolina) avgusta leta 1938 zapisal **Milko Matičetov**. Matičetov (r. 10. septembra 1919), sodelavec Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU, se je posvečal zbiranju in raziskovanju ljudskega slovstva na zahodnoslovenskem in širšem vzhodnoalpskem območju. Preminil je na predvečer miklavževega 2014.

Dobro jytro, yospodar an yospodinja  
 an vsa hišina družina!  
 Mi smo od daleč yor pršli,  
 zdravje 'n veselje van smo prnesli.  
 An ti sveti Trije kralji,  
 an to sveto novo leto ... Klin, klin, klin ...  
 – – – an Boh dej še naprej,  
 v večjen 'metji jn mejnših yresih.\*

\*Objavljeno v prispevku »Koledovanje v tomajski župniji na Krasu in v Trebčah«, *Dom in svet* (letnik 1940 (52), št. 1, str. 40).